

PROKURATOR, SKØNAAND OG PATRIOT

PHILIP JULIUS KNUDSEN, 1792–1850

AF

H. F. GARDE

Vi kan alle glæde os over, at det dejlige Landsted Sophienholm ved Bagsværd Sø nu, takket være Lyngby-Taarbæk Kommunes Offervilje og kulturelle Forstaaelse, bliver sikret for Eftertiden og gjort tilgængeligt for Offentligheden. Det er Digterinden FREDERIKKE BRUN, der har gjort Stedet berømt – mere end den oprindelige Grundlægger, Holmskjold, og Bygmesteren, Ramée – men foruden hende kan man godt paa Tærskelen til Ejendommens ny Æra som Kulturcenter for det gamle Lyngby Sogn – mindes ogsaa den næste Ejer, som købte Stedet af Frederikke og Constantin Bruns Bo i 1837, og som heller ikke var helt almindelig. Det var den tidligere Redaktør af Berlingske Tidende, Landover- samt Hof- og Stadsretsprokurator PHILIP JULIUS KNUDSEN, en Mand, hvis Navn – hvis man skal tro Historikeren Frederik Barfod – i Datidens København var saa kendt som Randers Handsker.¹

Ph. Julius Knudsen, som han skrev sig, var Redaktør af Den Berlingske Tidende – eller Den danske Statstidende, som den hed i den Periode – i Aarene 1821–28, og i sit store Værk om dette Blads Historie har T. Vogel-Jørgensen fortalt om denne Side af Knudsens Virksomhed.² Hans alsidige Sagførergerning var iøvrigt forenet med en dyb og ægte Kærlighed til Naturen og Poesien – han var selv lidt af en Lyriker – og med et uforfærdet og idealistisk Sind, der flammede heftigt op i 1848 og førte til en betydelig Indsats fra hans Side under Trearskrigen.

Knudsen, der blev født 1792, var Præstesøn fra Snoldelev. Faderen PETER ADOLF KNUDSEN (1759–1820), der i sin Ungdom var Litterat og Medlem af Drejers Klub,³ fik i 2 Ægteskaber ialt 14 Børn, hvoraf flere blev særprægede og betydelige Personligheder. Ph. Julius kom paa Herlufsholm og følte sig Livet igennem stærkt knyttet til Herluf Trolles Skole og Egnen omkring Susaaen, som han besang i adskillige

Digte.⁴ Han var senere ogsaa meget aktiv ved Iværksættelsen af de Møder for gamle Elever fra Herlufsholm, som afholdtes navnlig paa Herluf Trolles Fødselsdag d. 14. Januar, og som blev en Forløber for Herlovianersamfundet, og han samlede i de Aar han ejede Sophienholm Herlovianerne til festlige Sammenkomster derude Sankt Hansaften.⁵

Allerede i Skoletiden optraadte han uforfærdet, idet han sammen med et Par andre Elever sprang i Susaaens rivende Strøm for at redde en druknende ung Pige, hvorfor han af Kongen fik tildelt Medaljen for ædel Daad.⁶

Ph. Julius Knudsen blev Student fra Herlufsholm 1812. Blandt Kammeraterne var den senere kendte Læge F. V. MANSÅ, Søn af Slotsgartneren paa Fredensborg og uden for Ægteskab Fader til Bogforlæggeren F. V. Hegel.

Knudsen studerede Jura og blev 1817 cand. jur. med 1. Karakter. Aaret efter blev han Prøveprokurator ved Landsover- samt Hof- og Stadsretten og 1820 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark, Højesteret undtaget. 1829 Landvæsenskommissær i gamle Københavns Amt med Rang af Kammerraad.

1822 giftede han sig med sin jævnaldrende Kusine JULIE ZUSCHLAG (1791-1860), en Datter af Faderens Svoger og Ven fra Drejers Klub, Billedhugger F. L. ZUSCHLAG,⁷ og han fik med hende 3 Sønner og 1 Datter.

1826-34 ejede Knudsen Roskilde Kro, midtvejs mellem København og Roskilde, hvis smukke klassicistiske Hovedbygning for nogle Aar siden maatte falde for Roskildevæjs Udvidelse. Foruden at drive Kroen, hvor han ogsaa havde Brændevinsbrænderi,⁸ benyttede han Ejendommen om Sommeren som Landsted og om Vinteren som Udgangspunkt for Kanefarter. Fra den Tid findes nogle Udtalelser om ham i Breve fra Deputeret i Generalitetet, Generalkrigskommissær C. REIMER til Datteren MATHILDE, der var gift med Knudsens Broder, Planteren, Kolonialadjutant H. C. KNUDSEN i Vestindien:⁹

18/6 1829: Knudsens Familie agter at tage i næste Uge til deres Land- og Lyststed Roeskilde Kro for der at tilbringe nogle Uger af Sommeren. ---

30/7 29: --- Vare igaar i Roeskilde Kro. Prokurator Knudsen var saa god at hente os i sin Vogn. Veiret var got. Ved Bordet drak vi vore vestindiske Venners Skaal. --- Stedet er nok mere lukratif for Knudsen, end det er noget behageligt Landsted for hans Kone. ---

6/9 29 (i Anl. af K.'s Udnævnelse til Landvæsenskommissær og Kammerraad): -- jeg haaber, at det bliver ved det gamle imellem os, og at han icke vil slaae alt for stærkt paa. --

21/9 29: -- Kammerraadinde Knudsen var her igaar Formiddag. De ere nu komne ind fra deres Sommer Residenz, Roskilde Kro. 10/1 1830: -- Her er nu prægtigt Kaneføre; Lotte¹⁰ har i disse Dage skullet kiøre i Kane med Knudsens, men hidtil er det ikke skeet.

17/1 30: Lottes Kanefart er da heldigen overstaet, og Veir og Vej favoriserer de Kanelyster overmaade meget iaar.

20/1 30: Prokurator Knudsen havde et Kaneselskab i Søndags i Roskilde Kro; -- jeg troer de var 6 à 8 Kaner.

7/3 30: -- iaftes var Lotte hos Kammerraad Knudsens; der var en Slage Concert, thi alting drejer sig nu om Musiken, saa man er færdig at glemme baade Huusholdning og Hiem derover.

26/9 30: -- indbudet til Skildpaddegilde hos Knudsens.

1/10 30: -- Skildpaddegildet i Onsdags er heldig overstaet. Man kan vel kalde det heldig, thi de Herrer, som vare der, drak tapperligen, opmuntrede dertil af deres Vært. --

13/2 1831: Det var igaar Prok. Knudsens Geburtsdag. Der var iaftes et stort Soirée hos ham. Han havde været saa god ogsaa at indbyde mig, men jeg var der ikke; jeg frygtede for at Selskabet var mig for vidtløftigt og vilde gaa ud paa Natten, hvilket ogsaa blev Tilfældet.

I Marts 1837 købte Prokurator Knudsen Sophienholm af Dødsboet efter Frederikke og Constantin Brun, efter at Ejendommen for-gæves havde været udbudt ved 5 forudgaaende Auktioner. Prisen blev 6600 Rdl.,¹¹ en efter Datidens Forhold i sig selv ikke ringe Sum, men kun 1/10 af, hvad der var ofret paa den i Bruns Tid. Knudsen elskede Stedet og synes at have at have gjort Forsøg paa at samle en litterær og kulturel Kreds derude efter Fru Bruns Mønster. Blandt hans bekendte var HENRIK HERTZ, CHRISTIAN WINTHER og N. C. L. ABRAHAMS, der maa formodes at være kommet derude, og det lykkedes ham ogsaa at faa nogle af de største Koryfæer paa Besøg.

25/5 1840 skriver han til Historiemaleren, Professor J. L. LUND:

„Thorvaldsen har lovet, dersom Veiret tegner godt i Morgen tidlig, at ville tage med til Sophienholm. Vil De, gode Hr. Professor: gjøre min Kone og mig den Glæde at være med og tilbringe en Dag hos os?“¹²

Oehlschlæger blev inviteret til Sophienholm i 1842 og fortæller 7/6 42 om Besøget i et Brev til Datteren Marie Konow i Norge:¹³

„--- Jeg tog imod Tilbudet, kørte derud med den venlige behagelige Mansa, som hentede mig paa Fasangaarden i sin Vogn og kørte derud. Det var meget artige Folk, som viste mig al mulig Opmærksomhed. Det morede og rørte mig at see det gamle Sophienholm, hvor jeg hos Bruns havde tilbragt saa mange Dage i yngre Aar. Men – det har noget Trist at see et saadant Sted igien i en andens Besiddelse, Værelserne indrettede paa en ganske anden Maade og beboet af ganske andre Mennesker. Saaledes sadde vi tilbords og spiste Suppe, Asparges og Steg, hvor Heiberg for mange Aar siden havde ligget i Sengen hos Fru Brun, da den Gamle kom ind med en Fremmed, som han viste Huset, men med en beundringsværdig Resignation havde sagt, idet han gik igien med den Fremmede: „Da liegt meine Frau mit einem Ihrer Bekannten.“ Heiberg læste hende nemlig noget for, og for yderligere Tydeligheds- og Mageligheds Skyld havde de strakt sig ved Siden af hinanden paa Sengebolstrene. Herr Knudsen holder Haugen i meget god Stand og er selv Gartner. Han fortalte mig, at en gammel Gartner havde fortalt ham meget om Fru Brun, der var en rar Kone, hvis hun ikke havde lidt saa meget af *Hinkegaasen*. Dette havde han misforstaaet, naar hun i sin sentimentale Extase havde sagt: Ich bin wie *hingegossen*. Mansa kørte mig til Frederiksberg; men da jeg vilde stige ned, tog jeg fejl af Trinet og faldt – paa den bløde Jord. Vor Herre holdt sin Haand *under* mig, og jeg kom ikke til mindste Skade.“

Det vides, at Knudsen lejede Dele af Sophienholm ud om Sommeren,¹⁴ men Driftsudgifterne har vel været for store, og i Efter-sommeren 1842 saa han sig til sin store Sorg nødsaget til at afhænde Stedet, som blev solgt til Grev SIGFRED VICTOR RABEN for 10.000 Rdl.¹⁵ Han søgte Trøst ved Læsning af Emil Aarestrup og skrev foran i sit Eksemplar af dennes „Digte“, 1838,¹⁶ som han var en af de meget faa, der anskaffede kort efter Udgivelsen. „Til E. Aarestrup“, August 1842:

Jeg skulde være flittig,
men jeg var saa bedrøvet;
det som saa høit jeg elsked',
det var mig nu berøvet.

Jeg Pennen greb saa ofte,
og vilde til at skrive;
men ak! det kunde ikke
til nogen Stevning blive.

Da tog jeg dine Digte,
og – ja, jeg maatte græde;
men troer du vel: jeg vidste
ei, om det var af Glæde.

„I skønne Træer! hvor gjerne
„forbandt jeg mig med Eder,
„med dig, Platan! hvis Krone
„i Ætheren sig breder.

„O Dage, fyldt med Solskin,
„med Duft og Fuglevrimmel!
„O Nætter, gennemstraalte
„af Stjernesked og Himmel.¹⁷

O! Tak for disse Taarer,
for dine skønne Digte!
dem vil jeg ofte tye til,
naar Mennesker mig svigte.

Som Sagfører blev Knudsen bl. a. benyttet som Aktor i nogle af Tredivernes og Fyrrernes Trykkefrihedssager mod Pressefolk som GIØDVAD og J. A. HANSEN fra „Fædrelandet“. ¹⁸ Han var Forsvarer for den i 1840 henrettede Morder OLE KOLLERØD ved den Kommissionsdomstol, der blev nedsat til Paadømmelse af Sagen, og kom i sit Defensorat, der findes trykt, ¹⁹ ind paa moderne Synspunkter som Milieu'ets Betydning under Opvæksten og den uheldige Sammenblanding i Varetægtsfængslerne af ganske unge, endnu uerfarne Lovovertrædere med gamle, forhærdede Forbrydere.

En enkelt Sag, han tog sig af, kan fremhæves p. Gr. af det Billede den giver af den lille Turisme i de Dage:

Et Baghus i Dronningens Tværgade, der gennem ca. 50 Aar havde været benyttet som offentlig Dansesal, brændte i 1836. Efter Genopførelsen forbød Politiet Anvendelsen til Danselokale under Hen-

visning til Politiplakaten af 1775, der ikke hidtil havde været overholdt, hverken her eller andre Steder. Knudsen indgav 29/3 1839 paa Ejerens Vegne et Andragende til Kongen om Sagen og fulgte den Aaret efter – da Frederik VI var død og Christian VIII kommet paa Tronen – op med en personlig Skrivelse til Kabinetssekretær ADLER²⁰, hvori det bl. a. hedder:

„Fremmede, men især Svenskere, som saa hyppig komme herover for at more sig, klage lydeligt over, at her ikke er nogen offentlig Dandsebod med et nogenlunde antageligt Locale. De blive vist snart kjede af at søge deres Adspredelse i Kjøbenhavn, som derved har havt en ei ringe Fortieneste i de sidste Aar; ei blot ved det, som de Svenske Besøgende fortære her, men ogsaa ved de Indkjøb af Manufactur Varer, Porcellain etc., som de ved samme Leilighed gjøre her. De undlade ikke, hyppig at avertere i de kjøbenhavnske Aviser om Baller i Malmø, Ramløse etc.; thi de antage, at det er Kjøbenhavns Middelklasse forbudt at dandse *her*, og mon de feile meget deri?“

Begivenhederne i 1848 greb ham voldsomt. Den 22/3 traf FREDERIK BARFOD ham i Studenterforeningen (i Boldhusgade) og fulgtes med ham til Kongens Nytorv, hvor en stor Menneskemængde havde forsamlet sig foran Hotel d'Angleterre, hvor den slesvig-holstenske Oprørsdeputation, som 2 Dage senere fik Foretræde hos Frederik VII, var taget ind. „Fra flere sider“ – skriver Barfod – „hørte man ytringer som „De fem kæltringer derinde stå i spidsen for oprørerne, der vilde myrde vore brødre og sønner; det var en skam, om de skulde slippe helskindede bort“. Jeg havde endnu dengang en mægtig stemme, og, efter at have banet mig vej til porten, råbte jeg overlydt (omtrent): „holsteinerne har gjort oprør, og de skulle bekæmpes, straffes, hvis de ikke falde til føje. Men man tager fejl, hvis man mener, at den deputation, som er sendt hid, dannes af de opsætsige førere. Jeg kender dem ikke, men det er dog klart, at i et sådant øjeblik må alle de rette førere være samlede i hovedkvarteret, og man sender ikke over i sin fjendes lejr, hvem man ikke mener at kunne undvære, hvis de skulde komme noget til“. Sådan var min tankegang, og jeg fandt den ret fornuftig, finder den således endnu; men den gjorde ikke det mindste indtryk, hvad enten det så var min personlighed, der havde skylden, eller min brist på veltalenhed. Da tog Filip Julius Knudsen ordet, og hans ord vare hverken flere eller færre end disse: „Ja, var det *femtusinde*, vi her kunde hugge ned på stedet, det var en anden sag; men *fem* mennesker,

de ere jo ikke værd at røre ved!“ Den tale slog igennem, og han fik under latter et skingrende hurra.²¹

Da Krigen var brudt ud, stillede den da 56-aarige Knudsen sig i et Brev til TSCHERNING af 9/5 48²² til Fædrelandets Disposition:

„Jeg indseer ret vel, at det er halsløs Gjerning, jeg vil paatage mig, men tog jeg ikke i Betænkning at vove mine Sønner, hvorledes skulde jeg da tage i Betænkning at vove de faa Dage, jeg efter Naturens Orden endnu selv kan gjøre Regning paa. Min Familie er forsørget“.

En Maaned senere underrettede han Krigsministeren om, at han vilde oprette et Frikorps – eventuelt med sig selv som Anfører, „bestaaende af gode og mindre gode Skytter, der klæde sig selv (uden Uniform) og armeres ved frivillige Bidrag, tjene uden Pengeløn, men erholde Natural-Forpleining“.²³

D. 26/2 1849 sendte han til Kongen og et Par Dage senere til Krigsministeren et regulært Forslag om Oprettelse af en Folkevæbning i Jylland for at vanskeliggøre Tyskernes Fremrykning i Landsdelen, og „efter en høit staaende Mands udtrykkelige Raad“ fremkom han med det offentlig i et Tillæg til Berlingske Tidende d. 16/3 49. I nogle kommenterende Bemærkninger i samme Blad d. 10–11/5 49 siger han bl. a.: „Her gælder det i Sandhed for Danmark om at være eller ikke være. Om vi ved Uklogskab have fremkaldt Kampen, det er nu for sildig at debattere; vi ere nu engang midt i Kampen, og det gjælder at bruge alle sine Kræfter for ikke at blive tilintetgjort“.

Af disse Forslag blev der nu intet; men Knudsen bekostede bl. a. Udrustningen af en Del af dem, der meldte sig som frivillige til Hæren,²⁴ og nævnes i Tschernings „Efterladte Papirer“ som en af de Privatpersoner, der ofrede mest for den fælles Sag.²⁵

Alle Knudsens 3 Sønner deltog i Krigen, og den ældste, stud. med. THEODOR KNUDSEN, Premierløjtnant i 2. Forstærkningsbatallion, døde 3/10 1850 af Tyfus, paadraget i Felten. 10 Dage senere døde Faderen, 58 Aar gammel. Et Mindedigt af P. Chr. Zahle blev afsunget ved Herlovianerfesten 14/1 1851.²⁶ Hans Portræt er litograferet hos Tegner & Kittendorff efter en Profiltegning, udført af Hustruen 1849.²⁷

Faa Aar efter døde den yngste Søn, THORVALD. Den mellemste, ADOLF, født 1825, senere cand. teol., en fin og idealistisk ung Mand, Studentsanger, Ven med HOSTRUP, F. L. LIEBENBERG, de unge HAUCHS m. fl.,²⁸ gik ogsaa med i Krigen 1864 og optog efter Tabet af Sønderjylland et Arbejde som Højskoleleder Syd for Grænsen under

yderst vanskelige Forhold, først paa Aagaard Syd for Flensborg og derefter paa Sandbjerg ved Alssund, en Gerning, som sled den svagelige Mand op. Han døde af Brystsyege i 1873.²⁹

Tilbage var Datteren, LOUISE, der i 1848 var blevet gift med sin Faders yngste Halvbroder, Læge, senere dr. med. og Fysikus i Næstved, Konferensraad PETER ADOLF KNUDSEN (1819–1903).³⁰ Deres Hjem i Udkanten af Næstved, overfor Raadmandshaven, er med digterisk Frihed skildret af KARL GJELLERUP i Novellen G-Dur.³¹

NOTER

Om Ph. Jul. Knudsens almindelige Data henvises til Erslews Forfatterleksikon og H. Hjorth-Nielsen: Danmarks Prokuratorer.

¹ Frederik Barfod: Et Livs Erindringer, med Noter af Alb. Fabritius, Kbh. 1938, S. 269. – ² T. Vogel-Jørgensen: Berlingske Tidende gennem ot Hundrede Aar, Kbh. 1949, I, S. 214–16 m. Noter. – ³ P. A. Knudsen staar bl.a. opført som „Litteratus“ i Subskribent-Fortegnelsen foran i Edvard Storms Samlede Digte, Kbh. 1785. Om hans Medlemsskab i Drejers Klub se Bj. Ochsner: Om nogle tidlige danske Silhouetter, Fund og Forskning I, 1954, S. 108, med Rettelse i F. og F. X, 1963, S. 153. – Om et Julebesøg i Knudsens Præstegaard i Snoldelev se Christian Christensen: En københavnsk Drengs Juleferie i Aaret 1801 (Aar bog for Københavns Amt, 1918, S. 32–36). – ⁴ Trykt i „Mindeblade for Herlovanere“, Kbh. 1850. – ⁵ „Mindeblade for Herlovanere“, anden Samling, Kbh. 1858. – ⁶ H. B. Melchior: Historiske Efterretninger om Herlufsholms Stiftelse, paany udgivne af Albert Leth, Næstved 1865, S. 232. – ⁷ Se Weilbachs Kunstnerleksikon III, 1952, S. 593. P. A. Knudsen og F. L. Zuschlag var 1. Gang gift med 2 Søstre Oppenheim. Om Z. og Drejers Klub se Fund og Forskning I, 1954, S. 109. – ⁸ Aa. Welblund og A. G. Hassø: Gamle Landevejskroer, Kbh. 1946, S. 190–92. – ⁹ Privateje. – ¹⁰ Anne Marie Charlotte Reimer, Datter af C. Reimer i hans 1. Ægteskab med Ane Charlotte Løve. – ¹¹ Skøde- og Panteprotokol, Kbhvns. Amts nordre Birk, Litr. Ø, Fol. 351–53 (Landsarkivet for Sjælland). – ¹² Det kgl. Bibl., Nyere Brevsamling, Dansk IX. – ¹³ Det kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 3694 4to. – ¹⁴ Brev fra Ph. Jul. Knudsen til I. G. Adler, 19/1 1840, Adlers Arkiv (Rigsarkivet). – ¹⁵ Skøde- og Panteprotokol, Kbhvns. Amts nordre Birk, Litr. AA, Fol. 67. – ¹⁶ Privateje. – ¹⁷ Af Digtet „Platanen“, Digte 1838, S. 209–11. – ¹⁸ Hother Ploug: Carl Ploug, I, Kbh. 1905, S. 214, og Harald Jørgensen: Trykkefrihedsspørgsmaalet i Danmark 1799–1848, Kbh. 1944, S. 345, 360, 387, 393, 419; de der nævnte Prokuratorer Jul. Knudsen og Ph. J. Knudsen er identiske. – Aktoratet mod Giødvad – i Anl. af hans Artikel i Fædrelandet for d. 2/8 1844 „Kongens Svar paa den jydsk Adresse“ – blev trykt i Fædrelandet d. 17/8 1844 og kom derved til Kancelliets Kundskab. Knudsen erklærede heri, at han ikke i Artiklen havde fundet „noget enkelt Udtryk, nogen enkelt Sætning, nogen enkelt Mening“, hvorom det kunde siges, at Forfatteren havde tilsidesat skyldig Ærbødighed. Knudsen nødtes derfor til at antage, at Kancelliet havde fundet „Stykket i sin Helhed, Aanden heri, strafværdig, og heri nødtes jeg til at være af det høikongelige Collegiums Mening –“. Dette vakte Kancelliets Mishag, og Aktoratet i Sagen blev frataget Knudsen og i Stedet overdraget til Prokurator Delbanco, hvilket igen foranledigede nogle skarpe Indlæg i Fædrelandet om Regeringens

Indblanding i Domstolenes Uafhængighed, se Fædrelandet 1844, Nr. 1660, 1664–66 og 1691. – ¹⁹ F. M. Lange: Udvalg af danske og udenlandske Criminalsager, Bd. VI, S. 203–15. – ²⁰ Brev til Adler 18/6 1840, Adlers Arkiv (RA). – ²¹ Se det i Note 1 anf. Værk, S. 270. – ²² Tschernings Arkiv (RA). – ²³ Brev af 18/6 1848, sammesteds. – ²⁴ Herlovianersamfundet gennem 100 Aar, 1950, S. 32–33. – ²⁵ Tschernings Efterladte Papirer II, Kbh. 1877, S. 288. – ²⁶ Trykt i Tillæg til „Mindeblade for Herlovianere“, første Samling, Kbh. 1858. – ²⁷ P. B. C. Westergaards Fortegnelse Nr. 6436. Portrættet er gengivet i det i Note 2 anf. Værk, I, S. 215. – ²⁸ Se bl.a. C. Hostrup: Erindringer fra min Barndom og Ungdom, Kbh. 1891, S. 242, og Breve fra og til C. Hostrup, Kbh. 1897 (talrige Steder). – ²⁹ H. A. Rosendal: Danskhedens Historie i Sønderjylland II, Kbh. 1912, S. 84–86. Mindedigt af Chr. Richardt i „Billeder og Sange“, Kbh. 1874. Breve fra Ad. Knudsen fra 1865–67 til Ungdomsvennen Fritz Olsen, Overlærer ved Søetatens Drengeskole, senere Sognepræst i Brændekilde-Bellinge, er trykt i Uddrag – ved Cl. Clausen – i Gads danske Magasin 1919–20, S. 353–62. – En Række Breve fra Ad. Knudsen 1852–72 til Adjunkt A.V. Gram i Aarhus findes i dennes Brevsamling i det kgl. Bibl. og en Samling Breve fra samme 1869–72 til Højskolemanden Hans Rosendal i dennes Arkiv i RA. – ³⁰ Se Biogr. Leks. Han mindedes med Taknemmelighed Halvbroderens kærlige og opofrende Bistand for sig og sine Søkende efter Faderens Død (Selvbiografi i Universitetets Aarskrift 1858). – ³¹ Huset, der i mange Aar bar Adressen Ringstedgades Forlængelse Nr. 1, er fornylig nedrevet i Forbindelse med Gaderegulering.